Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai
Lietuvos Respublikos Seimo Biudžeto ir finansų komitetui

Kopija
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

2026 m. lapkričio 11 d.

INVESTORS' FORUM SIŪLYMAS DĖL VALSTYBĖS BIUDŽETO PLANAVIMO PRINCIPO: NUO „POREIKIO“ PRIE „POVEIKIO“

Asociacija „Investors' Forum“ (toliau – Asociacija) teikia siūlymą pakeisti valstybės biudžeto rengimo principą: asignavimų valdytojų prašymus skirti papildomų lėšų vertinti ne pagal deklaruojamą **lėšų poreikį**, o pagal pagrįstą **veiklos poveikį**. Institucija, prašanti didesnių asignavimų, turėtų pagrįsti, kokią vertę ji sukūrė panaudodama jai skirtas lėšas, kokių papildomų rezultatų pasieks gavusi daugiau ir kokių rezultatų būtų netekta skyrus mažiau, t. y.

SIŪLOME:

1) **Asignavimus 2027 m. biudžete didinti tik toms institucijoms, kurios pagrindė papildomą poveikį**, t. y. didesnę kuriamą naudą piliečiams;

2) **Institucijoms, kurios paprašo didesnių asignavimų, tačiau nepagrindžia didesnės vertės piliečiams, asignavimus sumažinti 5 proc**., palyginti su 2026 m. asignavimais:

a) dalis institucijų, įvertinusios šią riziką, atsisakys nepagrįstų prašymų, o tai savaime sumažins biudžeto išlaidų augimą;

b) institucijos, įtikinamai pagrindusios kuriamą vertę, gali pretenduoti į didesnį finansavimą – jų realiai kuriama vertė didins biudžeto pajamas.

1. Kodėl poveikio vertinimas formuojant valstybės biudžetą svarbus investuotojams

Asociacija vienija Lietuvoje veikiančius stambiausius ir aktyviausius investuotojus. Viešųjų finansų tvarumas yra vienas svarbiausių veiksnių, į kuriuos investuotojai atsižvelgia priimdami ilgalaikius sprendimus: nuo jo priklauso mokestinės aplinkos stabilumas ir nuspėjamumas, valstybės skolinimosi kaina ir kredito reitingas, o kartu – kapitalo kaina visai šalies ekonomikai.

Neefektyvios valstybės išlaidos anksčiau ar vėliau virsta didesne skola arba didesne mokesčių našta. Jei išlaidos didinamos neatsižvelgiant į pasiektus rezultatus, nuolat grįžtama prie mokesčių didinimo klausimo. Tokia aplinka investuotojams mažiau nuspėjama, todėl Lietuva tampa mažiau patraukli ilgalaikėms investicijoms.

Investuotojai yra ir tiesioginiai viešųjų paslaugų vartotojai: mokesčių administravimo, leidimų išdavimo, darbo santykių priežiūros, ginčų sprendimo ir kitų. Šių paslaugų kokybė ir greitis tiesiogiai lemia verslo sąlygas, todėl Asociacijai svarbu, kad biudžeto lėšos būtų skiriamos už rezultatą, o ne už veiklos apimtį.

Privačiame sektoriuje sprendimas investuoti priimamas įvertinus tikėtiną grąžą. Siūlome, kad panašus klausimas – ką valstybė ir visuomenė gaus už papildomai skiriamą eurą – taptų ir biudžeto sprendimų pagrindu.

2. Dabartinė praktika ir jos trūkumai

Biudžeto derybos iš esmės grindžiamos praėjusių metų išlaidų baze ir jos prieaugiu. Asignavimų valdytojas prašo didesnių asignavimų (pavyzdžiui, 10 proc.), o Finansų ministerija skiria mažesnį prieaugį (pavyzdžiui, 5 proc.). Toks rezultatas formaliai priimtinas abiem šalims, tačiau neatsako į esminį klausimą – ką visuomenė gaus už papildomas lėšas. Be to, iš dalies patenkintas prašymas institucijai suteikia galimybę nepasiektus rezultatus aiškinti lėšų trūkumu.

Strateginio valdymo sistemoje nustatyti efekto, rezultato ir produkto vertinimo kriterijai, tačiau praktikoje jie retai lemia asignavimų dydį. Dažniausiai matuojama veiklos apimtis (atliktų procedūrų, patikrinimų, renginių skaičius), o paslaugų kokybė ir vieno rezultato kaina lieka nevertinamos. Taip rodikliai tampa atskaitomybės formalumu, o ne sprendimų pagrindu.

Veikia ir neigiama paskata: nepanaudotos lėšos dažnai mažina kitų metų asignavimų bazę, todėl institucijos skatinamos lėšas išleisti iki metų pabaigos, užuot jas taupiusios.

3. Siūlymo aktualumas

Ministras Pirmininkas, 2026 m. spalio 8 d. pristatydamas 2027 m. valstybės biudžeto projekto prioritetus, nurodė, kad valdžios sektoriaus deficitas 2027 m. turėtų siekti apie 3,8 proc. BVP, t. y. viršyti Europos Sąjungos nustatytą 3 proc. ribą. Valstybės skolos aptarnavimo išlaidos, Finansų ministerijos vertinimu, 2027 m. sieks apie 1 mlrd. Eur. Esant tokiai fiskalinei padėčiai, kiekvienas papildomas asignavimas turi būti pagrįstas aiškiu rezultatu.

Poveikį įmanoma išmatuoti ir viešajame sektoriuje. Pavyzdžiui, Valstybinė darbo inspekcija (toliau – VDI) skaičiuoja ne tik nelegalaus darbo patikrinimus, bet ir kiek žmonių po to pradėjo dirbti legaliai, nes būtent legalus darbas yra poveikis, kuris didina biudžeto pajamas. VDI taip pat skaičiuoja, kokia dalis teismų sprendimų bylose, perkeltose iš VDI darbo ginčų komisijų, iš esmės sutapo su komisijų sprendimais. Ši dalis siekė net 83,7 proc. Tai rodo, kad VDI ginčų komisijos kokybiškai nagrinėdamos ginčus nuima krūvį nuo teismų ir taip taupo biudžeto ir piliečių lėšas. Problema, kad institucijos, kurios matuoja ir pasiekia rezultatus, neturi pranašumo prieš tas, kurios to nedaro.

Rezultatų logiką Vyriausybė jau taiko savo veiklai. Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2026 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 675, kiekvienam prioritetui nustatyti pagrindiniai rezultatai (rodikliai), dažnai su pradine ir siekiama reikšme (pavyzdžiui, pasiekti, kad 63 proc. gyventojų būtų užtikrinta vieta priedangose, kai 2025 m. ši dalis buvo 56 proc.). Tačiau ši logika nepasiekia biudžeto derybų su asignavimų valdytojais lygmens. Įgyvendinimo plane nėra priemonės Vyriausybės programos 127 punktui įgyvendinti, o vienintelė jame numatyta išlaidų peržiūra (plano 4.11 papunktis) apima tik viešojo sektoriaus darbo užmokesčio išlaidas.

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

4. Siūlomas principas

4.1. Institucija, prašanti didesnių asignavimų nei ankstesniais metais, pateikia atsakymus į du klausimus:

4.1.1. kokią vertę Lietuvai ji sukūrė panaudodama jai skirtas lėšas – ne kokias funkcijas atliko, o kokių rezultatų pasiekė;

4.1.2. kokių papildomų rezultatų ji pasieks gavusi papildomų lėšų ir kokių rezultatų būtų netekta, jei asignavimai būtų sumažinti.

4.2. Atsakymai vertinami pagal tris matmenis: kiekybę (suteiktų paslaugų ar aptarnautų asmenų skaičius), kokybę (ar pasiektas siekiamas pokytis) ir kainą (vieno rezultato kaina, palyginti su ankstesniais metais ir panašiomis institucijomis). Šiandien kokybės matmuo dažniausiai praleidžiamas, nes jį sunkiausia apibrėžti, tačiau jį galima įvertinti ir tose srityse, kuriose rezultatas atrodo sunkiai išmatuojamas, pavyzdžiui:

Sritis	**Kiekybė**	**Kokybė**	**Kaina**
Įkalinimo įstaigos	Kalinių skaičius	Kokia dalis paleistųjų nebegrįžta į įkalinimo įstaigas	Vieno kalinio išlaikymo kaina
Ilgalaikė slauga	Pacientų skaičius	Pacientų ir jų artimųjų pasitenkinimas paslauga	Lovadienio kaina
Darbo ginčų komisijos	Išnagrinėtų ginčų skaičius ir nagrinėjimo trukmė	Kokia dalis sprendimų neskundžiama teismui arba teismo nepakeičiama	Vieno ginčo nagrinėjimo kaina, palyginti su teismo sąnaudomis

4.3. Funkcijų vykdymo konstatavimas ar išlaidų augimas savaime nelaikomi pagrindimu.

4.4. Pagrindimas pateikiamas ne didesne kaip vieno puslapio apimtimi, remiantis jau turimais duomenimis ir išskiriant ne daugiau kaip tris svarbiausius rezultatus. Pirmaisiais metais tikslas – ne kurti naują vertinimo sistemą, o paskatinti institucijas matuoti rezultatus ir pagrįsti papildomų lėšų vertę. Toks pagrindimas pakeistų dalį dabar teikiamos formalios informacijos ir atitiktų Vyriausybės programos 127 punkte nustatytą tikslą mažinti administracinę naštą.

5. Paskatos

5.1. Asignavimai didinami tik toms institucijoms, kurios pagrindė papildomą poveikį.

5.2. Institucijoms, kurios prašo didesnių asignavimų, tačiau jų nepagrindžia, asignavimai, išskyrus asignavimus įstatymų nustatytoms išmokoms, mažinami 5 proc., palyginti su 2026 m. asignavimais. Tikėtina, kad dalis institucijų, įvertinusios šią riziką, atsisakys nepagrįstų prašymų, o tai savaime sumažins išlaidų augimą. Institucijos, įtikinamai pagrindusios kuriamą vertę, gali pretenduoti į didesnį finansavimą.

5.3. Sutaupytos lėšos savaime nemažina institucijos kitų metų asignavimų, jei sutarti rezultatai pasiekti. Vienkartinės išlaidos ir objektyviai sumažėjęs poreikis vertinami atskirai.

5.4. Institucijų pagrindimai ir jų vertinimas skelbiami viešai.

Investors' Forum

Gedimino pr. 10-9B
LT-01103 Vilnius, Lietuva
El.p. info@investorsforum.lt
www.investorsforum.lt

6. Pasiūlymas

6.1. Prašome Seimo Biudžeto ir finansų komitetą, svarstant 2027 m. valstybės biudžeto projektą, surengti viešus klausymus ir pakviesti juose dalyvauti institucijų, prašančių didesnių nei 2026 m. asignavimų, vadovus pateikti pagrindimą pagal šio rašto 4.1 papunktį. Prašome iš anksto informuoti institucijas, kad nepagrįstiems prašymams bus siūloma taikyti šio rašto 5.2 papunktyje nurodytą sprendimą.

6.2. Prašome Finansų ministeriją:

6.2.1. rengiant 2028–2030 m. valstybės biudžeto projektą, į asignavimų valdytojams teikiamus biudžeto projektų rengimo nurodymus įtraukti šio rašto 4 dalyje nurodytą pagrindimo reikalavimą ir įtvirtinti 5.1 ir 5.3 papunkčiuose nurodytas paskatas;

6.2.2. inicijuoti, kad į Dvidešimt pirmosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2026 m. rugsėjo 9 d. nutarimu Nr. 675, kaip programos 127 punkto įgyvendinimo priemonė būtų įtrauktas veiksmas – asignavimų valdytojų prašymus skirti papildomų lėšų vertinti pagal pagrįstą veiklos poveikį (pasiektus rezultatus ir papildomas lėšas atitinkančius papildomus rezultatus), o ne pagal deklaruojamą lėšų poreikį, – nustatant atsakingą instituciją ir įgyvendinimo terminą.

Pagarbiai

Vykdantysis direktorius
Asociacija „Investors' Forum“ Vytautas Šilinskas